

Bütünleşik Kıyı Alanları Yönetimi Bağlamında Kıyı Kentleşmeleri

Konur Alp DEMİR*

ÖZ

Kıyı, denizin kara ile buluştuğu nokta olmasından dolayı ekolojik ve çevresel kırılganlığı fazla olan bir bölgedir. Bu bölgenin sahip olduğu üstün özelliklerinin iyi bir biçimde yönetilememesi sonucunda, ortaya çıkartabileceği tehlike ve diğer sorunlar çözümlenmesi gereken öncelikli konuları gündeme getirmektedir. Kıyı bölgeleri devletlere stratejik üstünlük kazandırmakta, ticareti geliştirmekte, doğal kaynak oluşturmakta, insanlara eğlenme, dinlenme ve barınma imkânları yaratmaktadır. Bu kadar fazla fonksiyona sahip bir bölgenin, disiplinler arası niteliğini de dikkate alarak, bütüncül bir yaklaşım ile yönetilmesi gerekliliğine vurgu yapılan bu çalışmada kıyı kentleşmelerinin sebepleri ve sonuçları tartışma konusu yapılmaktadır. İnsanların yerleşik ve düzenli bir hayata geçtikleri ilk günden itibaren ihtiyaç duydukları konutların kıyı bölgelerinde inşa edilmesi, bu bölgelerin dikkatli bir biçimde planlanmasını ve yönetilmesini zorunlu bir hale getirmektedir. Bu sebepten dolayı kıyı kentleşmeleri konusunda dikkat edilmesi gereken hususlar kıyı yönetimi kapsamında değerlendirilecektir. Bu çalışmanın nihai amacı, kent yönetimi ve kentleşme bilimi literatüründe kıyı kentleşmeleri kavramının olduğundan daha detaylı bir biçimde yer almasını sağlamak ve farkındalığını arttırmaktır.

Anahtar Kavramlar: Kıyı, Kıyı Yönetimi, Bütünleşik Kıyı Alanları Yönetimi, Kentleşme, Kıyı Kentleşmesi

JEL Sınıflandırması: H83, O18, O29, R23, R29.

Coastal Urbanization In The Context Of Integrated Coastal Zone Management

ABSTRACT

The coast is a region with a high ecological and environmental vulnerability due to the point where the sea meets the land. The danger and some other issues this region may cause due to the bad management of its superior characteristics brings up the prior subjects which needs to be resolved. The coastal regions provide strategic superiority to the states, develop trade, constitute natural resources, and create opportunities for people to enjoy, rest, and live. In this study which emphasizes the necessity of managing a region with so many functions with a holistic approach while also considering the interdisciplinary nature of the region, the causes and consequences of coastal urbanization are discussed. The construction of houses in coastal areas that people need from the first day when they have settled and have a regular life, it makes it necessary to carefully plan and

* Dr. Öğr. Üyesi, Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, konuralpdemir@yahoo.com.tr

(Makale Gönderim Tarihi: 01.07.2017 / Yayına Kabul Tarihi: 15.07.2018)

Doi Number: 10.18657/yonveek.325370

manage these regions. For this reason, the points to be considered in coastal urbanization will be evaluated within the scope of coastal management. The aim of this study is to bring the concept of urban management and urbanization in more detail to the concept of coastal urbanization in the literature and increase its awareness.

Keywords: *Coast, Coastal Management, Integrated Coastal Zone Management, Urbanization, Coastal Urbanization.*

JEL Classification: *H83, O18, O29, R23, R29.*

GİRİŞ

Kıyı suyun toprak ile buluştuğu kesişim noktasıdır. Kıyı, insanlara beslenme olanaklarından ticaret yapma imkânlarına kadar geniş bir çerçevede fırsatlar sunmaktadır. Kıyı insanların yaşayabilecekleri özel bir mekân, tatillerini geçirebilecekleri sakin bir alan, eğlenme ve dinlenme fırsatlarına erişebilecekleri geniş bir rekreasyon noktası olarak kabul edilmektedir. Tarihsel süreç içerisinde kıyıları insanların kültürel ve dinsel geleneklerini yaşadıkları alanlar olmuşlardır (Kannen vd., 2008: 1). Bu gerçekler günümüz dünyasında da geçerliliklerini korumaktadırlar. Taşınmış oldukları önemden dolayı kıyı alanlarının muhafaza edilmesi, bir sonraki yüzyıla güvenli bir biçimde taşınması ve doğal ve kültürel değerlerinin korunması için kıyı alanlarının bütüncül bir yaklaşım ile yönetilmeleri gerekmektedir. Kıyı yönetiminin amacı, kıyıların insan faaliyetlerinden uzak tutulmasını sağlamak değil insan faaliyetlerinin denetim altında gerçekleştirilebilmesi için gerekli olan işlemleri ve düzenlemeleri yapmaktır (Akyarlı vd., 2002: 67). Çünkü insanlar bilinen ilk tarihlerden günümüze kadar geçen süre içerisinde kendilerine yerleşim yeri olarak her zaman için deniz, göl ve akarsu gibi su kaynaklarının kıyıları tercih etmişlerdir. Bu tercihin en önemli sebebi su maddesine hem içmek hem de kullanmak için ihtiyaç duyulmasından kaynaklanmaktadır (Ergin, 2002: 60).

İçerisinde bulunduğumuz son on yılın verilerine göre dünya nüfusunun yaklaşık % 60'ından fazlası (3.5 milyar insan) kıyı kesimlerinden en fazla 150 km uzakta yaşamaktadırlar. Bu alan ise yeryüzünün yaklaşık % 10'unu oluşturmaktadır. 2020 yılına gelindiğinde kıyı kesimlerinde veya yakınında yaşayan insanların dünya nüfusuna oranının yaklaşık % 75 olacağı tahmin edilmektedir. Bu yüzdelik dilim de yaklaşık olarak 6.4 milyar insana karşılık gelmektedir (Green, 2010: 2). Dolayısıyla kıyı kesimlerinin ve kıyı kentleşmelerinin incelenmesi gerekliliği ayrı bir önem taşımaktadır.

Yaşam döngüsü adına büyük öneme sahip coğrafi bir alanın, insanın yaşamını sürdürebilmesi için ihtiyaç duyduğu kentleşme gibi bir olgu karşısında nasıl konumlanması gerektiğini inceleyen bu çalışma, kıyıların kentleşme ile etkileşimini temel tartışma konusu haline getirmektedir. Bu bağlamda kıyıların korunması ve yönetilmesi alanlarında yapılması gerekenler kavramsal bir düzlemde tartışılacaktır. Üç tarafı denizlerle çevrili bir ülkenin kıyı kentleşmesi alanında hangi seviyede olduğu ve gelecek nesillerin kıyılarından özgürce faydalanabilmesi için arkada bırakılacak kıyı mirasının bütüncül bir yaklaşım çerçevesinde yönetilmesi gerekliliği çalışmanın ikinci hedefini oluşturmaktadır.

Nihai aşamada ise kıyı, yerleşme ve kentleşme kavramları üzerinden kıyı kentleşme kavramı incelenerek konunun Türk kamu yönetimi literatüründe dikkat çekiciliği arttırılmaya çalışılacaktır.

I. KIYI KAVRAMI VE ÖNEMİ

Deniz ile karanın kesiştiği nokta kıyı olarak tarif edilmektedir (Gazioğlu vd., 2013: 16; Türk Dil Kurumu Büyük Türkçe Sözlüğü, Kıyı, 12.05.2017). Kıyı kavramının sözlük anlamının çeşitli bilim alanları için yeterli seviyede sonuç üretmemesinden dolayı, kıyıların kullanım amaçlarına göre farklı tanımlamalar ile nitelenmesi yoluna gidilmiştir (Gazioğlu vd., 2013: 16). Bu çalışmada, kıyı kavramı yönetim bilimi literatürüne uygun olacak bir biçimde tanımlanmış ve kullanım amacı bu doğrultuda açıklanmaya çalışılmıştır.

17 Nisan 1990 tarih ve 3621 sayılı Kıyı Kanunu ile Türk kıyı bölgelerinin kullanım esasları tespit edilmeye çalışılmıştır. Kıyı kullanımında temel amaç kamu yararının gözetilerek sahil şeridinin doğal ve kültürel muhafazasının sağlanmasıdır. 3621 sayılı Kanun'un 4. Maddesi'nin 3. Fıkrası'nda kıyı kavramı "kıyı çizgisi" ve "kıyı kenar çizgisi" kavramlarının bütünlüğü ile açıklanmaya çalışılmıştır. Buna göre, kıyı çizgisi, deniz, göl, baraj ve akarsu gibi doğal veya yapay su kütlelerinin, taşkın gibi doğal afetler dışındaki durumları dikkate alındığında, kara ile birleşmesinden meydana gelen çizgiyi tanımlamaktadır. Kıyı kenar çizgisi ise benzer biçimde doğal veya yapay su kütlelerinin kara ile birleştiği noktanın kara yönünde meydana getirdiği "kumluk", "çakıllık", "kayalık", "taşlık", "sazlık" ve "bataklık" gibi alanların doğal sınırını oluşturmaktadır. Kıyı da bu iki unsurun arasında kalan alanı meydana getirmektedir (3621 sayılı Kanun, 12.05.2017). (Bkz. Resim 1).

Resim 1. Ön Kıyı Çizgisi, Kıyı Çizgisi, Kıyı, Art Kıyı Çizgisi ve Kıyı Kenar Çizgisi**

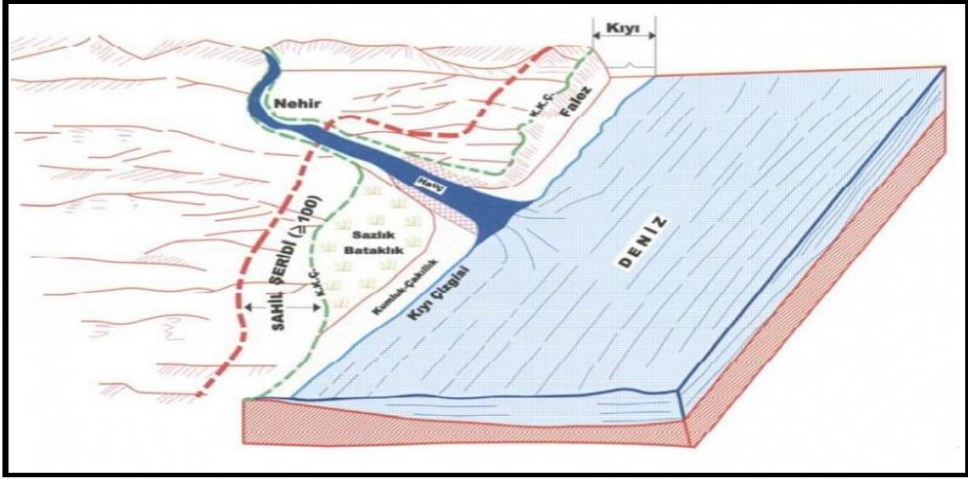

Kaynak: Kıyı, <http://sozluk.e-derslerim.com/index.php?harf=K&kelime=K%C4%B1y%C4%B1>, Erişim Tarihi: 12.05.2017.

** Kıyı fotoğrafı belirtilen kaynaktan alınmış, fotoğrafın üzerindeki gösterimler, yazılar ve işaretlemeler aşağıdaki kaynağın yönlendirmesi ile tarafımızca yapılmıştır. (Daha Fazla Bilgi İçin Bkz.: Cem Gazioğlu; Yusuf Uzun; M.Ali Akkaya ve Hakan Kaya (2013). *Kıyı Alanlarının Planlanması ve Kullanımı*, 1. Baskı, Bayem Ajans Promosyon Medya Reklam Organizasyon Matbaa ve Bilgisayar Hizmetleri San. Tic. Ltd. Şti., İstanbul, s. 19-22).

Bir diğer tanımlama ile kıyı, deniz, göl, baraj ve akarsu gibi doğal veya yapay su kütlelerinin çevresini oluşturan toprak şerididir. Bu şerit, su kütesinin uzandığı her alanda, su ile toprağı birleştirmektedir (Doğan vd., 2005: 12). (Bkz. Şekil 1).

Şekil 1. Kıyı Bölgesinin Temel Unsurları

Kaynak: 3621 Sayılı Kıyı Kanunu Kapsamında Tanımlar ve Kıyı Bölgesinin Başlıca Yapı Şekilleri, Kıyı Bölgesinin Başlıca Şekilleri, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Yalova Valiliği Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, <https://csb.gov.tr/iller/yalova/index.php?Sayfa=haberdetay&Id=63228>, Erişim Tarihi: 12.05.2017.

Kıyı bölgeleri, insanların tarih sahnesinde yerlerini aldıkları ilk günlerden itibaren kendilerine yaşam alanı olarak seçtikleri yerleşim mekânları arasında yer almaktadır. Bu alanların, insanlığın gelişmesi açısından sosyo-kültürel ve ekonomik değeri bulunmaktadır (Doğan vd., 2005: xv; Glaeser, 2008: xiv). Su ile toprağın birleştiği bu alanlara tarihin her döneminde değer verilmiş, insanlar ilk olarak kıyı bölgelerine yerleşmeye başlamış, devletler ve imparatorluklar bu alanlarda kurulmuş, özellikle denize veya okyanusa kıyısı olan coğrafi bölgeler sömürgeleştirilmiş ve bir su kütesinin çevresine sahip olabilmek için savaşlar yapılmıştır. İnsanlar su kıyısına yerleşebilmek için her tarafı dağlarla çevrili ovalardan göç etmişlerdir. İnsanların üretim ve ticaret yaptıkları ve keşif meraklarını giderdikleri alanların ilk başlangıç noktası da kıyı kesimleri olmuştur (Doğan vd., 2005: 4; Glaeser, 2008: xiv). Örneğin, Roma İmparatorluğu bir içdeniz olan Akdeniz'in çevresinde konumlanmış ve iç bölgelerini de Ren, Tuna ve Fırat gibi akarsuların ileri karakol muhafazası altında güvenceye almıştır (Pirenne, 2012: 11).

Beşinci yüzyılın başında Avrupa'nın Batı kesimlerinin neredeyse tamamı istila edilmişti. Bu istilaları gerçekleştirenler istedikleri yere yerleşme özgürlüğüne kavuştuktan sonra ilk hedefleri deniz kıyıları olmuştu. Kıyı kesimlerinde kendilerine yer bulamayanlar ise yeni savaşlara sebep olmuşlardı. Sonuç itibarıyla siyasi tarihin önemli olaylarının kıyı bölgelerinde ve bu bölgelere sahip olabilmek

amacıyla gerçekleşmiş olduğu ifade edilebilmektedir (Pirenne, 2012: 13-14). Böyle bir sonuç da kıyıların ve kıyı yönetiminin ne kadar fazla öneme sahip olduğunu kanıtlar niteliktedir.

Bir su kütlelerinin kenarında yaşam alanının oluşturulmasının veya yerleşim yeri olarak kıyı bölgelerinin tercih edilmesinin bir diğer önemli sebebi de insanın içme ve kullanma su ihtiyacının karşılanması, tarım için gerekli olan suyun temin edilmesi ve su canlılarının hem besin hem de ekonomik değerlerinden faydalanılması isteğidir (Duru, 2003: 32).

Konuyu Türkiye özeline taşımak gerekirse önemli sayısal verilerden söz etmek yerinde olacaktır. Türkiye sahip olduğu toplamda 8333 km²'lik kıyı şeridi ile bölgesel ve dünya coğrafyası açısından önemli bir stratejik konuma sahiptir (Doğan vd., 2005: xv; Yıldız ve Karakulak, 2010: 19). Türkiye, coğrafi açıdan, üç tarafı denizlerle çevrelenmiş yarım bir ada üzerinde konumlanmıştır (Doğan vd., 2005: 2; Ceylan, 2011: 353; Türk Dil Kurumu Büyük Türkçe Sözlüğü, Yarımada, 12.05.2017).

Kıyı bölgelerinin dünya ölçeğindeki sahip olduğu yaklaşık uzunluk 312.000 km'dir. Yukarıda da belirtildiği gibi, Türkiye'nin bu sayısal değerden payına düşen kısmı ise 8333 km'dir. Bu değer içerisinde Karadeniz 1701 km, Marmara 1441 km, Ege 3484 km ve Akdeniz ise 1707 km²'lik bir paya sahiptir. Bu sayısal veriler ışığında Türkiye'nin dünya genelindeki toplam kıyı bölgelerinin yaklaşık % 3'üne sahip olduğu ifade edilebilmektedir (Doğan vd., 2005: 2).

Tablo 1. Türkiye'nin Kıyı Uzunluk Bilgileri

Deniz Kıyısı	km
Karadeniz Kıyısı	1701
Marmara Kıyısı	1441
Ege Kıyısı	3484
Akdeniz Kıyısı	1707
Toplam Kıyı Uzunluğu	8333

Kaynak: Ertuğrul Doğan; Selmin Burak ve M. Ali Akkaya (2005). *Türkiye Kıyıları (Tanımlama - Planlama - Kullanım)*, 1. Baskı, Beta Yayınevi, İstanbul, s. 2.

II. BÜTÜNLEŞİK KIYI BÖLGELERİ YÖNETİMİ

Kıyı bölgelerinin yönetimi, kıyıların kara tarafının deniz ile toprağın bulunduğu noktadan daha ileri bir seviyesini erozyona karşı korumak, sulak alanların deniz suyu ile birleşmesine engel olmak, kıyı yönetimi kavramını yerleştirmek ve kıyıları halkın kullanımına açmak amacıyla ortaya çıkmış bir konudur (Cicin-Sain ve Knecht, 1998: 37). Bütünleşik kıyı bölgeleri yönetimi gerçekte bir yönetim anlayışını meydana getirmektedir. Bu noktadaki temel hedef, kıyıların çok fonksiyonlu yapısının ve insan ve ekosistem arasındaki etkileşimin ortak bir biçimde yönetilmesinin sağlanmasıdır. Bu yönetim anlayışında insan ve çevre bir bütün halinde değerlendirilerek yönetim sürecine dâhil edilmektedir. Daha önceden kıyılarda sektörel veya özel işletmecilik yaklaşımı söz konusuydu.

Bu yaklaşımın uygulamada olduğu süre içerisinde kıyılarda gerçekleştirilen birbirinden bağımsız ve farklı aktiviteler doğal çevrenin korunmasına özen gösterilmeden sürdürülmekteydi. Böyle bir durum da kıyı bölgelerine zarar vermekteydi. Bu zararın önüne geçebilmek için kurgulanan bütünleşik kıyı bölgeleri yönetimi bir çözüm önerisi şeklinde değer kazanmıştır. Çünkü kıyı bölgelerinde insan faaliyetlerinin yönetilmesi bütünleşik kıyı bölgeleri yönetiminin ruhunu oluşturmaktadır (Cullinan, 2006: 3-4).

Bütünleşik kıyı bölgeleri yönetimi disiplinler arası bir yönetim yaklaşımı olarak 1970'li yıllarda ortaya çıkmıştır. Bu yönetim yaklaşımının temel amacı kıyı paydaşlarını belirlemek, paydaşlar arasında meydana gelen anlaşmazlıklara çözüm önerileri sunmak ve sürdürülebilir kıyı gelişimini sağlamaktır. Bu noktada “kıyı alanı” veya “kıyı bölgesi” kavramının açıklığa kavuşturulması gerekmektedir. Kıyı bölgesi, karaya yönelik niceliksel bir tanımlama ile denizden iç tarafa doğru 60 veya 100 km'lik bir girintinin oluşturmuş olduğu coğrafi bir alanı ifade etmektedir. Bu coğrafi alan konumsal özelliği ile nüfus değişim sürecine ve ekonomik gelişimlere açıktır (Glaeser, 2008: xiii-xiv).

Kıyı bölgelerinin bütünleşik yönetimi düşüncesinin arkasında yer alan bir diğer gerçek de kıyı bölgelerinin dinamikliğini, sürdürülebilirliğini ve yinelemeli yapısını muhafaza etmesini sağlamaktır (Kannen vd., 2008: 5). Bu amaca ulaşmak için de birbirinden farklı disiplinlerin ve yaklaşımların kıyı bölgeleri potasında eritilerek bir bütünlük sağlanması gerekmektedir (Roff ve Zacharias, 2011: 230).

Kapsayıcı bir yaklaşım çerçevesinde Türk kıyılarının tek bir merkezden yönetilmesi, planlanması ve sorunlarının tespit edilerek çözümsel müdahalelerde bulunulması gerekmektedir. Aksi durumda, yapılan çalışmaların koordinasyon eksikliğinden kaynaklanan sorunlardan dolayı istenilen sonucu üretememesi ve bir sonraki çalışmanın bir önceki çalışma ile benzerlik taşıması ve birbirlerinin tekrarı olma olasılığı gündeme gelecektir (Akay, 2003: 66).

III. KIYI YERLEŞMELERİ

Yerleşme, insanların günlük hayatlarını devam ettirebilmelerini sağlayan ve hayati zorunluluk taşıyan barınma ve dış etkilerden korunma isteği ile bir arada yaşama içgüdüsünden kaynaklanan çeşitli isteklerin sonucunda ortaya çıkan ve konutların bir arada bulunduğu toplu birleşmelerdir. Yerleşme, insanların içlerinde yaşadığı, temel ihtiyaçlarını giderdiği, dış tehlikelerden korunduğu, hayati fonksiyonlarının devam edebilmesi için gerekli fizyolojik ihtiyaçlarını karşıladığı ve mevsimsel etkilere karşı muhafaza edildiği evlerin bir araya gelmesi ile oluşmaktadır (Gürbüz, 1998: 93).

Kıyı bölgelerinde konumlanan yerleşmelerin (kıyı yerleşmeleri) sosyal ve ekonomik açıdan faydaları bulunmaktadır. Bir devletin veya kentin kıyıya yakın olması doğal kaynaklardan ve deniz taşımacılığından en kolay bir biçimde faydalanmasını sağlamaktadır. Ticaretin deniz yolu ile yapılması büyük miktarlardaki ticari malların ucuz bir biçimde taşınmasına olanak tanımaktadır. Böylece elde edilebilecek kazancın miktarında da artış gözlemlenmektedir. Denize

kıyısı olan Avrupa devletlerinin liman kentleri, denizin taşımacılık alanında sunduğu kolaylıklardan faydalanarak kapitalizmin genişlemesinde ve toplumsal dönüşümün gerçekleştirilmesinde öncü olmuşlardır (Gedikli, 2011: 24). Ancak devletler kıyı alanlarının gerçek anlamdaki önemini yakın bir geçmişte fark etmişlerdir. Bunun sebeplerinden biri kıyı bölgelerinde inşa edilen taşınmazlar ve sunulan hizmetler hakkındaki bilgilerin sektör temelli olarak toplanmasıydı. Elde edilen bilgilerden taşınmazların ve hizmetlerin kıyı ekosistemine göre gerçekleştirilip gerçekleştirilmediği konusunda kesin bir sonuç üretilememektedir. Bir başka ifadeyle kullanıma hazır bilgilerin, kıyı bölgelerinde gerçekleştirilen faaliyetler ile bir araya getirilememesinden kaynaklanan sebeplerden dolayı kıyı bölgelerinin değeri geç anlaşılmıştır (Cullinan, 2006: 12).

Türkiye İstatistik Kurumu'nun il ölçeğindeki 2016 yılı nüfus sayımı değerlerine göre Türkiye'nin toplam 79.814.871 kişilik nüfusunun 46.097.430'u denize ve göle kıyısı bulunan illerde yaşamaktadır (Türkiye İstatistik Kurumu, Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi, 13.05.2017). Bu verilere göre Türkiye nüfusunun yarısından fazlası kıyı kesimlerinde yaşamaktadır. Bu sayıya Sapanca ve Van Gölü'ne ek olarak diğer küçük göllerin, akarsuların ve yapay su kütlelerinin (barajlar) kıyısında konumlanmış iller de dâhil edildiği takdirde kıyı yerleşmelerinde yaşayan insan sayısı daha fazla bir değere ulaşacaktır.

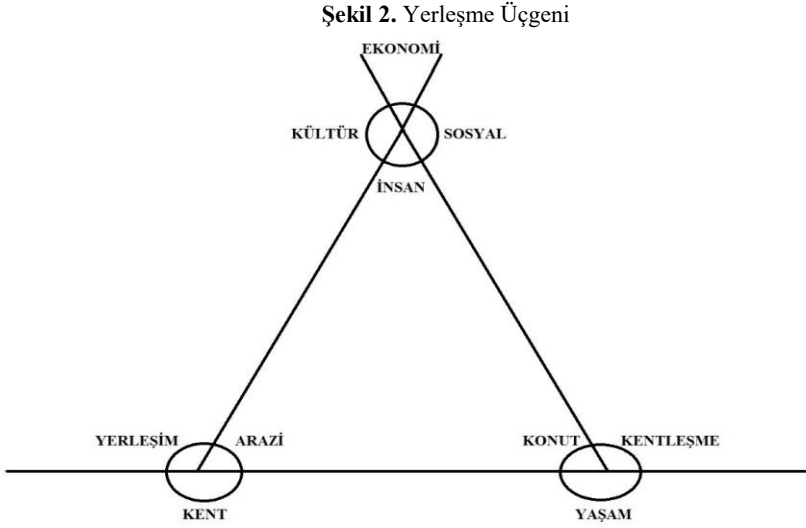
A. Kıyı Kenti, Yerleşme ve Kentleşme Üçgeni

Kıyı kenti, su ile toprağın birleştiği coğrafi alanlarda konumlanan yerleşim yerlerini tanımlamak için kullanılan bir kavramdır. Bu kavram somut olarak su ve toprak birleşmesinden meydana gelmektedir. Kavram, yerleşme ve kentleşme açısından değerlendirildiği takdirde, su ve toprak olmak üzere iki temel unsur üzerinde yükselmektedir. Su ve toprak birleşmesinden meydana gelen kıyı kenti, kıyı ekosisteminin ulaştığı son nokta ile kara yönünde genişlemesinin durdurduğu sınır çizgisi arasında kalan yerleşim yeridir (Gedikli, 2011: 24).

Yerleşme ve yerleşim yeri idari coğrafyanın konuları arasında yer almaktadır. Çünkü idari coğrafya, insan ve mekân birlikteliğinin gerçekleştiği yerleşim alanlarını ve bu alanlar ile bir bütün haline gelen arazilerin mekânsal yönetim konularını incelemektedir. Dolayısıyla yerleşme kavramı, insan, mekân, arazi ve yönetim dörtlüsünün bir arada düşünülmesini gerektiren teknik bir terimdir. Temel amacı barınmak veya başka belirli bir faaliyeti (iş yeri, fabrika vb.) yerine getirmek olan bir veya birden fazla konutun bir arazi üzerinde konumlanması sayesinde meydana gelen birleşimlere “yerleşme” adı verilmektedir. İnsanın barınmak veya başka faaliyetler için kullandığı ve içerisinde sürekli ve yalnızca belirli dönemlerde (sezonluk) zaman geçirdiği her konut veya mesken yerleşme olarak nitelenmektedir. Yerleşme kavramı yalnızca tek bir konut için kullanılabilirken, birden fazla konut için kullanılması kavramın niteleme gücünü arttırmaktadır (Özçağlar, 2011: 37).

Yerleşme, “insan”, “arazi (yerleşim alanı)” ve “konut (mesken)” unsurlarından meydana gelmektedir. Yerleşme alanlarının kurucusu ve sosyal,

kültürel ve ekonomik değerini arttıran unsuru insandır. Arazi, üzerinde yerleşim alanlarının kurulmasına izin veren toprak parçasıdır. Son unsur olan konut ise yerleşme eyleminin etkinlik aracıdır. Çünkü barınma ihtiyacı her ne şekilde olursa olsun mutlak bir biçimde bir yapıyı zorunlu kılmaktadır (Özçağlar, 2011: 38).

Kaynak: Şekil 2’de gösterilen ‘Yerleşme Üçgeni’ Özçağlar’ın (2011: 38) anlatımından yola çıkılarak tarafımızca sembolik hale getirilmiştir. (Daha Fazla Bilgi İçin Bkz.: Ali Özçağlar, *İdari Coğrafya*, 1. Baskı, Ümit Ofset Matbacılık, Ankara, 2011).

Bu noktada, Şekil 2’nin daha açıklayıcı bir biçimde yorumlanmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Özçağlar’ın (2011: 28) belirttiği üzere, yerleşme olgusunun “insan”, “arazi” ve “konut” olmak üzere üç temel unsuru bulunmaktadır. İnsan, yerleşme eyleminin ana unsurudur. Çünkü yerleşme ekinliği insan tarafından yerine getirilmektedir. Bir bakıma yerleşme, insanın faaliyetleri sonucunda meydana getirdiği bir eser niteliğindedir. Bu eserin de ekonomi, kültür ve sosyal ihtiyaçlar ile bağları bulunmaktadır. Bu bağlar ile birlikte hem insanın hem de yerleşme eyleminin önemi ve gücü artmaktadır. Arazi, üzerinde barınma, eğitim, sanayi, iş, ticaret, sağlık, kültür, eğlence ve spor gibi yerleşme faaliyetlerinin gerçekleştirilebildiği toprak parçası olmasından dolayı, yerleşimin ayrılmaz bir unsurunu meydana getirmektedir. Çünkü yerleşme için belirlenen arazinin jeolojik özellikleri, iklimi, bitki örtüsü ve su kaynaklarına erişim imkânı, aynı zamanda, yeni bir kent kurulumu için gerekli olan başlıkları da meydana getirmektedir. Son temel unsur olan konut ise insanın içerisinde barınma ihtiyacını gerçekleştirdiği yapı şeklinde tasvir edilebilmektedir. Ancak bu tasvir sadece inşaat malzemesi veya sıradan bir yapı olarak düşünülmemesi gereken bir sonucu da ortaya çıkartmaktadır. Konut, kentleşme faaliyetlerinin kilit unsuru ve yaşam döngüsünün somut gerçekliğini oluşturmaktadır. Çünkü her insan mutlak bir biçimde bir konutun içerisinde yaşamakta ve bu sayede barınma ihtiyacını karşılamaktadır.

Aynı zamanda, konut, insanın en temel biyolojik ihtiyaçlarından birisi olan vücut ısısını sürekli bir biçimde belirli bir seviyede tutma zorunluluğunun karşılanabildiği yerdir. Günlük yaşamların sürdürüldüğü konut kavramı ev nitelemesi ile örneklendirilebildiği gibi iş, eğitim, sağlık ve benzer faaliyetlerin gerçekleştirildiği meskenler de konut sınıflandırılması içerisine dâhil edilmektedir (Özçağlar, 2011: 38; Keleş, 2008: 109, 427, 621; Şahin, 2010: 161).

Kentleşme, yukarıda anlatılanların bir bütün halinde değerlendirilmesi sonucunda ortaya çıkan bir faaliyet türüdür. Çünkü kentleşme bilinen en basit tanımlaması ile kent sayısının ve bu kentlerde yaşayan insan nüfusunun artış göstermesidir. Bu tanımlama sayısal bir değerlendirme üzerinden gerçekleştirildiği için dar ve basit bir anlatıma sahiptir. Çünkü her ülkenin nüfusu farklı seviyelerde olduğu için kentleşmeyi sayısal çoğunluk üzerinden tanımlamak veya tasvir etmek anlamsız bir hale gelmektedir. Karşılaştırmalı bir örnek üzerinden anlatıma devam etmek gerekirse Norveç, İzlanda ve Grönland'da bir yerleşim yerinin kent olarak nitelenebilmesi için 200 nüfus yeterli olurken, İsveç'te en az 200 nüfuslu ve evler arasında 200 metreden fazla mesafe bulunmayan yerleşim yerleri kent nitelemesi ile tarif edilmektedir. Bu anlatımı zenginleştirmek için kentleşme olgusunun özünde yer alan toplumun, ekonomik ve sosyal değişimleri de dikkate alınması gerekmektedir. Kentleşme, bir toplumun yapısında meydana gelen sosyal, siyasal, kültürel ve ekonomik değişimlerin itici gücünün ortaya çıkartmış olduğu teşviklerden meydana gelmektedir (Keleş, 2008: 25; Şahin, 2010: 6; Bhattacharya, 2010: 45). Kentleşmenin teşvik yönünden değerlendirilmesi kapsamında, sanayileşmenin ortaya çıkartmış olduğu itici motor gücünü ve hareketli yaşam tarzını "kır-kent" kavramlarının ayrımı bağlamında açıklamak gerekmektedir. Bu gibi bir açıklama ile kırsal hayatın yerini kent yaşamına terk ettiği gerçeği birbirleriyle örtüşmektedir. Dolayısıyla kentleşmenin kır yaşamını değil kent hayatını tasvir edici ve düzenleyici bir niteliği bulunmaktadır (Şahin, 2010: 6-7).

B. Kentleşme Nedenleri

Kırsal alanlarda yaşayan insanların kır hayatını terk ederek kentlere göç etmesini ve bu sebepten dolayı kentlerin nüfuslarının artmasını ve sınırlarının büyümesini anlatan kentleşme hareketinin (Parlak, 2011: 453) çeşitli sebepleri bulunmaktadır.

Kentleşmeyi sadece nüfus artışı üzerinden anlatmak, toplumun sosyal ve ekonomik yapısındaki değişimleri göz ardı etmek anlamına geleceğinden dolayı kavramın anlamlandırmasında eksiklikler ortaya çıkabilecektir. Çünkü bir toplumun sosyal ve ekonomik yapısı ve bu yapıda zaman içerisinde meydana gelen değişimler kentleşme olgusunu doğrudan etkilemektedir. Bu açıdan değerlendirildiği takdirde kentleşme, toplumsal değişimlerin yansımalarını kentsel faaliyetler içerisinde evrimleştirebilmenin bir yoludur. Bir diğer bakış açısı ile kentleşme, başta sanayi olmak üzere diğer devingen sosyal gelişmeler karşısında kentsel alanların nüfusunun artış göstermesini anlatmaktadır. Kentlerin nüfuslarının artması ile birlikte insan ilişkilerinde ve çalışma düzeninde görülen

örgütlenme, iş bölümü ve işte uzmanlaşma gibi çatı kavramların belirli mekânlarda yoğunlaşması ile tetiklenen kentleşme sayısal değerler üzerinden değil, aksine toplumsal değişkenler kapsamında anlam kazanmaktadır (Yılmaz, 2004: 252).

Kentleşme hareketinin temelinde insanların daha iyi bir yaşam koşuluna kavuşma isteği yer almaktadır (Parlak, 2011: 453; Şahin, 2010: 49). Bu isteğin öncelikli zorunluluğu ise barınma ihtiyacının giderilmesidir (Parlak, 2011: 453). Kentleşme olgusunun bir ihtiyaç olarak değerlendirilmesi sonucunda insanın günlük yaşamını sürdürebileceği çeşitli zorunlu gereksinimler, barınma gibi dış koşullardan korunma isteği ve bu isteğin temel aracı olan konut sorunu (Parlak, 2011: 453) meydana gelmektedir.

İnsanları kırsal alandan uzaklaştırarak kentsel mekânlara yaklaştıran sebepler genel anlamda yenilikçi bir hareketin gereklerini oluşturmaktadır. Bu bağlamda değerlendirildiği takdirde teknolojinin gelişmesi, tarım sektöründe insan gücüne duyulan ihtiyacın azalması, sanayinin kentsel alanlar çevresinde yoğunlaşması ile ekonomik kazancın daha kolay bir biçimde elde edilebilmesi, iş bulma olanaklarının fazlaşması, hizmet sektörünün gelişmesi, eğitim imkânlarının kentsel alanlarda daha fazla olması, modern teknikler ile inşa edilen konforlu konutların çekiciliği, ulaşım tekniklerinde kolaylaştırıcı gelişmelerin yaşanması, haberleşme imkânlarının sınırlarının zorlanması, ticaretin büyükşehirlerde yoğunlaşması, siyasi iradenin kentleşmeyi özendirici kanunlar çıkarması, sosyo-psikolojik yönden insanın ilgisinin kent hayatına doğru geçiş yapması ile kendisini daha mutlu hissetmesi, kırsal alanlarda sıklıkla yaşanan ve toplumsal sorun olarak nitelendirilebilecek kan davası ve aileler arasında yaşanan kavgalar ve diğer sorunlardan kentlere kaçarak kurtulma isteği gibi sebepler insanı kırsal alanlardan uzaklaştırarak kentsel mekânlara yöneltmiştir (Keleş, 2008: 33-37; Şahin, 2010: 49-53; İspir, 2014: 15-17).

C. Kıyı Coğrafyasının Kentleşme Faaliyetleri Üzerindeki Etkileri

Kıyının, su kütlesi ile kara parçasının kesiştiği düzlem (Gazioğlu vd., 2013: 16) şeklinde dar bir tanımlaması ile giriş yapılan çalışmanın amaçları doğrultusunda ilgili tanımlamanın genişletilmesi ihtiyacı içerisine girilmiştir.

Geniş anlamda kıyı, su ile kara parçasını birbirinden ayıran basit bir sınır çizgisi değil, aksine arka tarafında tepeler, sırtlar, yamaçlar, vadiler ve düzlükler gibi doğal oluşumlar ile kıyı bölgesinde konumlanan yapay yerleşim mekânını ve ön tarafında ise ufuk çizgisinin altında kalan çukurluklar ile düzlüklerden meydana gelen çok boyutlu bir coğrafi alanı tanımlamaktadır. Bu sebepten dolayı kıyı, yalın bir sınır çizgisinin oluşturduğu iki boyutlu görsel coğrafi bir alanın ötesine geçerek, doğal ve yapay oluşumların bütünleştiği sosyal, kültürel ve ekonomik değerleri bulunan dinamik bir yaşam mekânını tanımlamaktadır (Kılıç vd., 2014: 437).

Kıyı bölgesinin toprak ile su kütesinin kesişim noktası olmasından ve insan faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi sırasında toprak ve denizel çevrenin bir bütün halinde değerlendirilmesinin zorunluluğundan dolayı (Cicin-Sain ve Knecht, 1998: 17) kıyı kentleşmesi kavramı önemli bir tartışma konusu haline gelmektedir.

Bu açıdan değerlendirildiği takdirde kıyı çevresinin değerinin ve yönetilebilirliğinin anlaşılması ciddi bir öneme sahip olmaktadır. Çünkü dünya nüfusunun yaklaşık üçte ikisi kıyı kesimlerinde veya kıyıya yakın bölgelerde yaşamaktadır. Geriye kalan üçte birlik kesimi de kıyı kesimlerini düzenli bir biçimde ziyaret etmektedir (Sorensen, 2002: 2).

Yoğun bir biçimde kullanılan bu bölgeler üzerinde gerçekleştirilen kentleşme hareketlerinin geçmiş dönemlerde neredeyse tamamı üzerinde konumlandığı coğrafyanın “jeolojik” ve “jeoteknik” özellikleri dikkate alınmadan gerçekleştirilmiştir. Bu noktada dikkat edilmesi gereken konu, coğrafi bölgenin doğal çevre yapısının yerleşme, sanayileşme ve ulaşım yapılarından olumsuz yönde etkilendiğidir. Doğal çevre yapısının muhafaza edilebilmesi için kentleşme faaliyetlerinin denetim altına alınması gerekmektedir. Bununla birlikte yalnızca yapılaşma ile mücadele etmek doğal çevrenin korunması için yeterli olmamakta, bölgenin sosyal, kültürel, ekonomik, jeolojik ve jeoteknik yapısının da denetime dâhil edilmesi zorunluluk taşımaktadır (Kasapoğlu, 2012: 9).

Özellikle kıyı alanlarında su taşkını gibi doğal afetlerin meydana gelme olasılığının bulunması durumunda ilgili alanın yerleşim yeri olarak kullanılması kabul görmeyebilirken, spor, dinlenme veya park alanı gibi amaçlar için uygun olabilmektedir (Kasapoğlu, 2012: 10).

Kıyı bölgelerinin toprağının hassas olması, erozyona karşı dirençli olmaması olumsuzluğu ile sonuçlanmaktadır. Bu durum da kıyı bölgelerinin korunmasını zorunlu bir hale getirmektedir. Kıyı bölgelerinde yer alan konutların fiyatlarının daha yüksek olmasının önemli bir sebebi bu hassas bölgelerin muhafaza edilmesi için yapılan masrafın, bu bölgelerde konumlanan yapılara yansıtılmasıdır (Akyarlı vd., 2002: 65).

D. Kıyı Yerleşimlerinin Yerel Ekonomiye Katkıları

Kıyı devletlerinin ekonomik açıdan önemli bir dayanak noktasını oluşturan kıyı bölgeleri, devlete, taşımacılık, petrol ve gaz üretimi, balıkçılık, deniz madenciliği, su kaynağı (deniz suyundan tatlı su üretme) ve kıyı turizmi gibi olanaklar sağlamaktadırlar (Cicin-Sain ve Knecht, 1998: 18-21).

Kıyı kentlerinin veya yerleşmelerinin kendilerine özgü bir takım karakteristik özellikleri bulunmaktadır. Bu özellikler çoğunlukla ekonomik değerler üzerinden anlatılmaktadır. Sanayinin ihtiyaç duyduğu belirli ürünler ve elektrik gibi üretilmesinin zorunlu olduğu enerji çeşidi kıyı kesimlerinde veya herhangi bir su kütlelerinin yanında daha yoğun bir biçimde gözlemlenmektedir. Örneğin, kimyasal üretim, gemi inşa (tersanecilik), petrol ve doğalgaz arama, balıkçılık ve enerji üretimi gibi faaliyetler çoğunlukla kıyı kesimlerinde yoğunlaşmaktadır (Starkey, 2006: 14). Bu sebepten dolayı dünyanın en fazla üretken ekosistemlerinden birkaçının kıyı kesimlerinde yer alması rastlantısal bir sonuç değildir. Üretkenliğe katkı sağlayan kıyı bölgeleri, ekonomik faaliyetlerin genişlemesinin ve çeşitlenmesinin odak noktası haline gelmiştir (Jayappa ve Narayana, 2009: 1). Gelişmiş ülkelerde kıyı bölgeleri ticaretin, besin üretiminin,

turizmin ve sanayinin ana üs noktası konumundadır. Bu sebepten dolayı kıyı bölgeleri bir ülkenin ekonomisinin ana atar damarı olma özelliğine sahiptir (Akyarlı vd., 2002: 65).

Türkiye'nin ekonomik değer yüklenecek kıyı sistemi içerisinde ticari limanlar, turistik yat limanları, balıkçı barınakları, askeri tesisler (askeri liman, askeri tersane, donanma üsleri vb.), sivil tersaneler ve deniz altından geçen boru hatları gibi kullanım alanları yer almaktadır. Her ne kadar olması gereken verimlilikte kullanılamasalar da bu unsurlar Türkiye'nin milli gelirine önemli derecede katkı sağlamaktadırlar (Ergin, 2002: 61).

IV. KİYI BÖLGELERİNDE KENTLEŞME

Bir bölgenin kentleşmesinin ilk adımı insanların dağlık alanlardan düz ovalara inmesi ile atılmaktadır. Hayatlarını göçebe veya yarı göçebe biçimde yaşayan insanların ovalarda yerleşik bir düzen kurmaları ile birlikte kentleşme faaliyetleri de başlamıştır. Bayraktar vd. (2015: 138) yerleşik hayata geçişin kıyı bölgelerine yerleşmek anlamına geldiğini ifade etmektedirler. Farklı bir yorum kapsamında, bu anlatımdan, yerleşik hayata geçiş ile kıyı bölgelerine yerleşmenin eş zamanlı olduğu çıkarımı yapılabilmektedir (Bayraktar vd. 2015: 137-138).

Kentleşmenin koşulları arasında yer alan coğrafi alan unsuru, kentlerin üzerinde konumlandıkları toprak açısından önem taşımaktadır. Gelişmişlik ölçüğünde üst sıralarda yer alan ülkelerin tanınmış büyük kentleri “-örneğin Rotterdam, Londra, Liverpool, New York, New Orleans ve San Fransisco-” deniz ticaretinin ve ulaşımının zirvede olduğu dönemlerde gelişmiş kıyı kentleridir. Nehir kıyılarında veya herhangi bir su kütesinin kenarında kurulan kentlerin hedefinde su yolunu kullanarak ulaşım ve taşımacılık imkânlarından faydalanma ve nehirlerden enerji elde etme isteği bulunmaktadır (İspir, 2014: 16).

Kıyı bölgelerinde konumlanan kentler kent halkını su ile bütünleştirmektedirler. Bu da kıyı kentlerinin önemli bir özelliğini ortaya çıkartmaktadır. Böylece halkın eğlence ve kültürel faaliyetleri, sosyal alışkanlıkları, aldığı eğitimi, istihdamı ve iş ilişkileri çoğunlukla su ile ilgili olmaktadır (Lu, 2015: 16). Örneğin, kıyı kentinde yaşayan bir kişinin denizci olmak istemesi, eğitimini denizcilik üzerine alması, balıkçılık yaparak veya limanlarda çalışarak geçimini sağlaması, sahilde gezerek eğlenmesi, deniz kenarında oturarak dinlenmesi ve yüzerek veya su ile ilgili başka bir aktivite içerisine girerek spor yapması hep deniz ile iç içe bulunmasından ve yaşadığı mekânın kıyı kenti olmasından kaynaklanmaktadır.

Kıyı bölgeleri insanların her mevsimde eğlence, dinlenme ve emeklilik sonrasındaki yaşamlarını geçirebilmek için ulaşmak istedikleri noktalar arasındadır. Bu sebepten dolayı kıyı kesimlerinde yer alan konutların fiyatları pahalıdır. Kıyı bölgesinin ve bu bölgedeki yapıların değerli olması insanları korumacı bir içgüdü ile hareket etmeye zorlamaktadır. Bu davranış kıyı bölgelerini koruma altına alabilmek için gerekli olan hareket planını da ortaya çıkartmaktadır (Pawlukiewicz vd. ,2007: iv).

Kıyı kentleşmelerinin fazlalaşması deniz ticaretini de olumlu bir biçimde etkilemekte ve bu sayede geniş anlamda ülkeler ve adalar ve dar anlamda ise kentler birbirleri ile bağlanmaktadır. Ancak kıyı kentleri bu olumlu gelişmeler karşısında bir takım olumsuz sonuçlar ile de karşılaşabilmektedirler. Kentleşme faaliyetlerinin düzenli ve sürdürülebilir bir ekseninde gerçekleştirilememesi sonucunda altyapısal sorunlar ortaya çıkabilmektedir. Bununla birlikte çevre kirliliği ve kentin kıyı kesiminden iç taraflara doğru genişlemesinden kaynaklanan sorunlar gündeme gelebilmektedir. Temel olarak bir ülkenin ekonomisi ve nüfusu kıyı kentlerinin, limanlarının ve altyapısının gelişme göstermesi ile doğru orantılı bir biçimde artmaktadır. Bu artış, aynı zamanda, çözümlenmesi gereken problemleri de beraberinde getirmektedir (Priyambodho, Qin ve Ravesteijn, 2015: 52).

Kıyı bölgelerinde kentleşme hareketlerinin fazlalaşmasının olumsuz yönleri de bulunmaktadır. Kentleşmenin bir insan faaliyeti olmasından dolayı yoğun bir biçimde aşındırılan kıyı bölgelerinde yapay körfezcikler meydana gelebilmekte ve aynı zamanda deniz ulaşımının sağlanabilmesi için sahiller bilinçli bir biçimde derinleştirilmektedir. İnsan faaliyetleri sonucunda kıyı çizgisinin çekilmesi, kıyı kentlerini su baskınlarına karşı savunmasız bırakmakta ve kıyı ekosisteminin bozulmasına sebep olmaktadır (Mega, 2016: 7).

Kıyı kentleşmeleri sulak alanlara zarar vermekte ve kıyı bölgelerini baskı altına almaktadır. Bu baskılamanın temel kökeni dolaylı veya doğrudan insan kaynaklıdır (Bruns, 2013: 22-23). İnsan kaynaklı baskının yanında sanayileşme de kıyı bölgelerini tehdit etmektedir. Her geçen gün kıyı kesimlerinin kullanımını biraz daha fazlalaşmaktadır. Bir diğer ifade ile kıyısal kentleşmenin gelişme göstermesi kıyı kullanımında artışa sebep olmaktadır (OECD, 2008: 56). Kentleşme ile birlikte insan yerleşmelerinin artış göstermesi, aynı oranda altyapıya duyulan ihtiyacı da arttırmaktadır. Ancak bu artış basit bir biçimde değerlendirilemeyecek kadar kapsamlı sorunları meydana getirmektedir. Nüfusun artış göstermesi ile birlikte konuta duyulan ihtiyacın da fazlalaşması kıyı bölgelerinin aşındırılması olasılığını gündeme getirmektedir (IHDP, 2015: 11).

Kıyı bölgelerinde kentleşirken dikkat edilmesi gereken konu kentin su ile birleştiği kıyı kesimlerinin doğallığına zarar vermemektir. Bu amaçla kıyı planlamasının dikkatli bir biçimde yapılması gerekmektedir. Kentlerin nerede ve hangi ölçütler dikkate alınarak kurulacağı konusunda nitelikli belirleyici unsur konumunda bulunan su ile kent ilişkisi (Kılıç vd., 2014: 436) planlayıcıların çözümlenmesi gereken başat sorunlardan birisidir.

Kentsel planlama aşamasında kent, su ve kıyı üçlüsünün birbirlerinden bağımsız bir biçimde değerlendirilmesi ve yasal düzenlemeler kapsamında ayrı ve dağınık başlıklar altında incelenmesi (Kılıç vd., 2014: 437) kentleşme faaliyetlerinin olması gereken niteliklerine ve ulaşılması gereken sürdürülebilirlik hedeflerine zarar vermektedir.

SONUÇ

Kıyı, insanların her mevsimde tercih ettikleri bir ulaşım noktasıdır. Kıyı bölgeleri insanlara eğlence, dinlenme, spor yapma, sakin bir ortamda yaşama gibi olanaklar sunarken, istihdam yaratma, ulaşım sağlama, ticaret yapma ve besin maddeleri elde etme gibi başka fırsatlar da sunmaktadır.

Konumuz itibarıyla kıyı bölgelerinde kentleşme isteğinin de fazla olduğunu ifade etmek gerekmektedir. Bilinirliği fazla olduğu üzere kıyı bölgelerinde yer alan konut fiyatları ile herhangi bir su kütlesine yakın olmayan konutların fiyatları bir değildir. Kıyı kesimlerinde yer alan konutların fiyatları her zaman için daha pahalıdır. Bu durum da kıyıların çekici özelliklerinden kaynaklanmaktadır. Kıyı bölgelerinde barınma ve çalışma başta olmak üzere yapı inşa etmek tercih edilen bir yaklaşımdır. Örneğin, kıyı bölgelerinde inşa edilen bir fabrika deniz ulaşımını kullanarak ham madde temin etme ve ürettiği malları farklı ulaşım noktalarına gönderme gibi konularda üstünlük sağlamaktadır. Deniz taşımacılığı hem büyük miktardaki yüklerin tek seferde taşınmasına olanak tanımakta hem de parça başına düşen taşıma maliyeti azalmaktadır.

Yerleşme konusunda kıyı bölgelerinin öncelikli olması bu bölgelerin sürdürülebilir ve korunabilir bir biçimde yönetilmesini de zorunlu kılmaktadır. Bunun için yerel yönetimler ile merkezi yönetim kendi arasında görev paylaşımı yapabilmekle birlikte, 3621 sayılı Kıyı Kanunu'nun 5. Maddesi'nin 2. Fıkrası'nda belirtildiği üzere "...Kıyıları, herkesin eşit ve serbest olarak yararlanmasına açıktır," ifadesinden yola çıkılarak kıyı bölgelerinin yönetim hakkının imar planlamaları da dâhil olmak üzere yalnızca merkezi yönetimin üzerinde toplanması gerekmektedir. Aksi takdirde belediyelerin yönetim anlayışından kaynaklanan farklılıklardan dolayı kıyı bölgelerinin tek tip muhafazası imkânsız bir hale gelecektir. Merkezi yönetimin kıyı bölgeleri yönetimi açısından kentleşme faaliyetlerine ve imar planlarına gerekli gördüğü noktalarda müdahale etmesi önem taşımaktadır.

Bir diğer önemli husus da kentleşme faaliyetleri içerisinde kıyı kentleşmelerine ayrı bir önem verilmesi gerekliliğidir. Çünkü kıyıları sosyal, kültürel ve ticari açıdan diğer bölgelerden farklılık taşımaktadırlar. Kıyı bölgelerinin özel, değerli ve hassas olma özelliklerinden kaynaklanan sebeplerden dolayı ayrı bir konumda tutulmaları gerekmektedir. Bu gereklilik de kıyı kentleşme faaliyetlerinin belirli ölçütler çerçevesinde ve ayrı bir hassasiyetle sürdürülmesini zorunlu hale getirmektedir.

Kıyı, kıyı bölgeleri, kıyı bölgelerinin planlanması ve yönetilmesi, bütünleşik kıyı bölgeleri yönetimi ve kıyı kentleşmeleri gibi konular yalnızca kıyı mühendislerinin, mimarların, şehir ve bölge planlamacıların, haritacıların ve coğrafyacıların ilgi alanına girmemekte, aksine bu konular üzerinde söz söyleme hakkına, en az diğer meslek dalları kadar, kamu yönetimi bölümü de sahiptir. Çünkü yönetim unsuru olmadan bu bölgelerin sürdürülebilirliğini sağlamak ve korumak ve bir sonraki yüzyıla sağlıklı bir biçimde taşımayı başarmak imkânsız olmasa da oldukça zordur. Bu konu hakkında kamu yönetimi literatüründe bilimsel

çalışmalar olmakla birlikte, bu çalışmaların sayısı diğer meslek dallarının ürettiği bilimsel çalışmalar ile karşılaştırıldığında oldukça azdır. Bu çalışma ile birlikte, ilgili konular hakkında kamu yönetimi bölümünde bir uyanış ve bir farklılaşma yaratılabilirse, çalışma nihai hedefine ulaşmış olacaktır.

KAYNAKÇA

- Akay, A. (2003). Kıyı Kenti Belediyelerinin Planlama ve Yönetim Sorunları: Yalova Örneği. *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, Cilt 12, Sayı 4, 65-94.
- Akyarlı, A., Yüksel, Y., Çevik, E., Yalçın, A. C., ve Güler, I. (2002). Kıyı Bölgesi Yönetimi ve Sorunları. *Türkiye Mühendislik Haberleri*, Sayı 420-421-422, 65-68.
- Bayraktar, U., Beyhan, B., Kiper, N., Yoloğlu A. C., ve Erkılıç, H. (2015). Akdeniz Bölgesi'nde Kentleşme Sürecinin Kırsal Bileşenleri: 70 Yıl Sonra Erdemli. *Planlama Dergisi*, Cilt 25, Sayı 2, 134-146.
- Bhattacharya, B. (2010). Urbanization, Urban Sustainability And The Future Of Cities. New Delhi, India: Concept Publishing Company.
- Bruns, A. (2013). The Environmental Impacts of Megacities on the Coast. *Megacities and the Coast Risk, Resilience and Transformation*, (Editors: Mark Pelling & Sophie Blackburn), London and New York: Routledge Taylor & Francis Group, 22-69.
- Ceylan, M. A. (2011). Türkiye Kıyılarında Üzerinde Şehir Yerleşmesi Bulunan Tombololara Genel Bir Bakış. *Marmara Coğrafya Dergisi*, Ocak, Sayı 23, 352-372.
- Cicin-Sain, B. ve Knecht, R. W. (1998). Integrated Coastal and Ocean Management: Concepts And Practices. 4th Edition, Washington DC.: Island Press.
- Cullinan, C. P. (2006). Integrated Coastal Management Law: Establishing And Strengthening National Legal Frameworks For Integrated Coastal Management. FAO (Food and Agricultural Organization Of The United Nations) Legislative Study No. 93, FAO, Rome.
- Doğan, E., Burak, S. ve Akkaya, M. A. (2005). Türkiye Kıyıları (Tanımlama - Planlama - Kullanım). 1. Baskı, İstanbul: Beta Yayınevi.
- Duru, B. (2003). Kıyı Politikası Kıyı Yönetiminde Bütünleşik Yaklaşımlar ve Ulusal Kıyı Politikası. Tezler Dizisi: 13, Yayın No: 29, Ankara: Mülkiyeliler Birliği Vakfı Yayınları.
- Ergin, A. (2002). Kıyı Mühendisliği. *Türkiye Mühendislik Haberleri*, Sayı 420-421-422, 60-64.
- Gazioğlu, C., Uzun, Y., Akkaya, M.A. ve Kaya, H. (2013). Kıyı Alanlarının Planlanması ve Kullanımı, 1. Baskı, İstanbul: Bayem Ajans Promosyon Medya Reklam Organizasyon Matbaa ve Bilgisayar Hizmetleri San. Tic. Ltd. Şti..
- Gedikli, B. (2011). Kıyıyı Yaşamak, Kıyıyı Planlamak. *TMMOB İnşaat Mühendisleri Odası 7. Kıyı Mühendisliği Sempozyumu Bildiriler Kitabı*, (Editör: Yalçın Yüksel), 21-23 Kasım 2011, Trabzon: Mattek Matbaacılık, 23-33.
- Glaeser, B. (2008). Integrated Coastal Management (ICM) between hazards and development, *Integrated Coastal Zone Management-The Global Challenge*, (Editors: Ramasamy R.Krishnamurthy, Andreas Kannen, Ramanathan Alagappan, Stefano Tinti, Bruce C. Glavovic, David R. Green, Zengcui Han, Tundi S. Agardy), Singapore: Research Publishing Services, xiii-xxi.
- Green, R. J. (2010). Coastal Towns in Transition: Local Perceptions of Landscape Change. Australia: Springer International Publishing, (Co-publisher) Springer Science+Business Media B.V..
- Gürbüz, O. (1998). Van Gölü Çevresinde Kır Yerleşmesi. *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Coğrafya Dergisi*, Sayı 6, 93-135.
- İspir, E. G. (2014). Kentleşme ve Kentleşmenin Nedenleri, *Kentleşme ve Konut Politikaları*, (Editör: Bülent Açma), 3. Baskı, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, Yayın No: 2552, Açıköğretim Fakültesi Yayın No: 1522, 1-29.

- Jayappa, K. S. & Narayana, A. C. (2009). Coastal Environments: Problems and Perspectives, *Coastal Environments: Problems And Perspectives*, (Editors: Katihalli Siddappa Jayappa and Allu Chinna Narayana), New Delhi, India: I.K. International Publishing House Pvt. Ltd., 1-5.
- Kannen, A., Green, D. R., Glavovic, B. C., Agardy, T. S., Alagappan, R., Krishnamurthy, R.R. & Han, Z. (2008). Global Coastal Zone: The Challenge, *Integrated Coastal Zone Management-The Global Challenge*, (Editors: Ramasamy R.Krishnamurthy, Andreas Kannen, Ramanathan Alagappan, Stefano Tinti, Bruce C. Glavovic, David R. Green, Zengcui Han, Tundi S. Agardy), Singapore: Research Publishing Services, 1-19.
- Kasapoğlu, E. (2012). Kent Planlamasında Jeolojinin Yeri ve Önemi. *TMMOB Jeoloji Mühendisleri Odası Haber Bülteni*, Sayı 3, Yıl 2012, Ekim, 9-14.
- Keleş, R. (2008). Kentleşme Politikası. Genişletilmiş Güncelleştirilmiş 10. Baskı, Ankara: İmge Kitapevi.
- Kılıç, A., Akın, O. ve Koç, E. (2014). Kıyı Alanlarına Yönelik Yasal Ve Yönetimsel Çerçevenin Planlama Yansımaları: Yasalar, Kurumlar Ve Parçalanmış Kıyı Mekanı. *Bildiri Kitabı*, 8. Kıyı Mühendisliği Sempozyumu, 7-8 Kasım 2014, TMMOB İnşaat Mühendisleri Odası, İstanbul, 435-454.
- Lu, S.-M. (2015). Marine Cities: A Vision For A Future China. *Coastal Cities and Their Sustainable Future*, (Editors: G.R. Rodriguez & C.A. Brebbia), United Kingdom: WIT Press, 15-24.
- Mega, V. P. (2016). Conscious Coastal Cities: Sustainability, Blue Green Growth, and The Politics of Imagination. Switzerland: Springer International Publishing.
- OECD (2008). The Development Dimension, Fishing for Coherence in West Africa Policy Coherence in the Fisheries Sector in Seven West African Countries. The USA: OECD Publication.
- Özçağlar, A. (2011). İdari Coğrafya. 1. Baskı, Ankara: Ümit Ofset Matbaacılık.
- Parlak, B. (2011). Kamu Yönetimi Sözlüğü. Bursa: MKM Yayıncılık.
- Pirenne, H. (2012). Ortaçağ Kentleri. (Çeviri: Şadan Karadeniz), 12. Baskı, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Priyambodho, B. A., Qin, C. & Ravesteijn, W. (2015). Under The Wings Of The Great Garuda: Responsible Port Innovation In The Jakarta Bay Area. *Coastal Cities and Their Sustainable Future*, (Editors: G.R. Rodriguez & C.A. Brebbia), United Kingdom: WIT Press, 51-62.
- Roff, J. & Zacharias, M. (2011). Marine Conservation Ecology, London, New York: Earthscan from Routledge.
- Sorensen, R. M. (2002). Basic Coastal Engineering. 2nd Edition, Massachusetts (The USA): Kluwer Academic Publishers, (Springer Publisher).
- Starkey, P. (2006). Coastal towns: session 2005-06: Vol. 2 Written evidence. Great Britain Parliament House of Commons ODPM: Housing, Planning, Local Government and the Regions Committee, England: (Publisher) TSO (The Stationery Office).
- Şahin, Y. (2010). Kentleşme Politikası. 1. Baskı, Trabzon, Murathan Yayınevi.
- Yıldız, T. ve Karakulak, F. S. (2010). İstanbul Kıyı Balıkçılığında Kullanılan Dip Uzatma Ağlarının Teknik Özellikleri. *Ege Üniversitesi Su Ürünleri Dergisi*, Cilt 27, Sayı 1, 19-24.
- Yılmaz, N. (2004). Farklılaştırılan Ve Ayrıştıran Bir Mekanizma Olarak Kentleşme. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, Sayı 48, 249-267.

İNTERNET KAYNAKLARI

- IHDP (2015). *Coastal Zones and Urbanization*, IHDP (International Human Dimensions Programme), Editors: Barbara Solich and Sabrina Zwick, Germany. <http://www.futureearth.org/sites/default/files/files/IHDP%20SDM%20costalzones_and_urbanization-1.pdf>, (Erişim Tarihi: 20.05.2017).
- Kıyı, <<http://sozluk.e-derslerim.com/index.php?harf=K&kelime=K%C4%B1y%C4%B1>>, (Erişim Tarihi: 12.05.2017).
- Pawlukiewicz, M., Gupta, P.T. & Koelbel, C. (2007). Ten Principles for Coastal Development, Washington, D.C., ULI—the Urban Land Institute. <<http://uli.org/wp-content/uploads/ULI-Documents/Ten-Principles-for-Coastal-Development.pdf>>, (Erişim Tarihi: 10.05.2017).
- Türk Dil Kurumu Büyük Türkçe Sözlüğü, Kıyı,

- <http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.5915f03d831897.05567350>, (Erişim Tarihi: 12.05.2017).
- Türk Dil Kurumu Büyük Türkçe Sözlüğü, Yarımada,
<http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.58ef7ab3dd3068.92409316>, (Erişim Tarihi: 12.05.2017).
- Türkiye İstatistik Kurumu, Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi,
<http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1059>, (Erişim Tarihi: 13.05.2017).
- 3621 Sayılı Kıyı Kanunu Kapsamında Tanımlar ve Kıyı Bölgesinin Başlıca Yapı Şekilleri, Kıyı Bölgesinin Başlıca Şekilleri, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Yalova Valiliği Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü,
<<https://csb.gov.tr/iller/yalova/index.php?Sayfa=haberdetay&Id=63228>>, (Erişim Tarihi: 12.05.2017).
- 17 Nisan 1990 Tarih ve 3621 Sayılı Kıyı Kanunu,
<<http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.3621.pdf>>, (Erişim Tarihi: 12.05.2017).

SUMMARY

Coast is a geographical area from which valuable resources may be gained such as fish, minerals, gas and petroleum. We know that coastal areas too fragile about urban sprawl. According to law no 3621 (Coast Law) “everybody has a right to use these areas equally.” But this provision does not mean that the coasts are going to be damaged by human being.

The main purpose of this paper is to highlight that coastal urbanization is the focal point of the urbanization. In metropolitan areas which are near the coasts need to be reorganized in the context of coast management. People who want to live in these locations have to obey the rules about sustainable urbanization and the government has to be the first authority in order to rule the coastal areas. Integrated Coastal Zone Management (ICZM) is a process that both governments and people need it in order to protect the coastal areas. The ambition of living in coastal areas brings about some problems, such as pollution and degradation of ecosystem.

Coastal areas provide opportunities for local people and state. For example, people living near the coast travel by sea and the state may fulfil her energy needs with gas and petroleum extracted from the sea. But, the coasts have to be administered with rules which are designated by the government in harmony with ICZM to achieve these aims. Because ICZM’s main aim is to protect the coastal areas where the houses and factories are built to take advantage of the sea or lake.

In this paper, efforts were made to draw attention to coastal urbanization in order to be able to work harder in the field of public administration. Because coastal areas have been settlement since people decided not to live the nomadic life. Coastal cities provide people with an easy way to trade around the world.

Today, unfortunately, in Turkey, coastal areas are unconsciously used without thinking ahead. Despite this, there is a growing demand for using coastal areas in accordance with a sustainable coastal management system.

In this paper, the terms ‘integrated’ and ‘sustainability’ can be evaluated in the context of coastal management. If the issue of coastal management and

principles of ICZM can be of interest to the department of public administration, this paper is going to achieve its goal.